

Пічкур М. О.

ФОРМУВАННЯ ПОЛІПРОФЕСІЙНАЛІЗМУ ХУДОЖНИКА-ПЕДАГОГА – АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

*Якщо професіоналізм – це порядок,
то поліпрофесіоналізм – це свобода.
Професіоналізм відображає розмаїття світу,
а поліпрофесіоналізм – його єдність
(М. Нікуліна [2]).*

Нині Україна переживає глибоку політичну, соціальну та економічну кризу, що пов'язано із надзвичайно складним і суперечливим процесом євроінтеграції. За таких умов особливо актуальною постає проблема готовності майбутніх фахівців до виконання розширеного спектру професійної діяльності, бути конкурентоспроможними на вітчизняному та європейському ринках праці. Це однаково стосується різних галузей знань, у тому числі і педагогічної, оскільки вагомою ознакою більшості різновидів трудової діяльності є поліпрофесіоналізм.

Загалом, якщо брати до уваги будь-який педагогічний фах, то нині ціниться його продуктивно-творчий аспект. Адже розвиток суспільства неможливий без постійних інновацій. Із цієї позиції варто наголосити на об'єктивній необхідності формування художника-педагога нової генерації, здатного не лише навчати школярів образотворчій грамоті, але і формувати їхній інтелектуально-креативний потенціал та естетичну культуру засобами такої глобальної галузі сучасної науки і практики, як візуальне мистецтво, до якого, окрім традиційних видів образотворчого мистецтва, належить графічний дизайн, цифрова фотографія, мультимедіа й усього приналежного до новітніх зображувальних технік, що виникли на ґрунті інформаційних технологій.

Отже, нині склалися об'єктивні передумови розглядати фах сучасного художника-педагога у контексті дедалі більше зростаючої частки його складно-суміжних видів діяльності: педагога, художника, дизайнера, мистецтвознавця тощо. У

цілому нині це окреслюється поняттям «діяльність поліпрофесійного профілю», або «поліпрофесіоналізм фахівця», що позначає наявність різних, але координованих цілей, кількох напрямів чи функцій професійної діяльності, які мають різний зміст і, водночас, високу ціннісну значущість у суб'єктивному (особистісному) й об'єктивному (суспільному) аспектах [3; 4; 5]. Наприклад, художник-педагог (за наявності відповідної підготовки) може бути уповноваженим одночасно виконувати обов'язки вчителя образотворчого мистецтва і частково інформатики, мистецтво- чи музеєзнавцем, а також бути графіком, живописцем, майстром декоративно-прикладного мистецтва й брати участь у виставковій чи комерційній діяльності.

На переконання Н. Пачіної, важливою особливістю складних видів діяльності фахівця поліпрофесійного профілю є те, що для успішного їх виконання необхідно володіти широким спектром компетентностей, поєднаних у простір професійних компетентностей, що називається полікомпетентністю [3; 4]. При цьому, як доведено у психолого-акмеологічних дослідженнях, цей простір позначається важливою особливістю: з одного боку, він пов'язаний із різними окремими напрямками виконуваної складної професійної діяльності, інтегрованими у конкретний її вид (у нашому випадку – в образотворчий); з іншого боку – з самою суб'єктністю фахівця [1; 3]. Звідси, формування поліпрофесіоналізму має супроводжуватися розширенням і поглибленням суб'єктного простору.

Насамперед, ідеться про мотиваційну сферу особистості майбутнього фахівця. Найпершим в ієрархії мотивів трудової діяльності, зазвичай, виокремлюють матеріальні, потім соціальні й духовні.

Нині престиж будь-якого педагогічного фаху, у тому числі й художнього, значно нівелюється через низьку оплату праці, бюрократичні вимоги щодо ведення окремої документації, низький рівень соціального захисту та численні перепони на шляху до творчої самореалізації. Побоюючись здолати труднощі обраного фаху, значна кількість випускників ВНЗ нерідко перекваліфіковується, здобуває другу вищу освіту, працевлаштовується не за покликанням, що стає нестерпним

тягарем для них самих та їхніх родин. Для розв'язання цієї проблеми необхідні масштабні дослідження у просторах складних видів професійної діяльності, зокрема художньо-педагогічної. Також ідеї поліпрофесіоналізму повинні знайти своє відображення у практиці підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах.

У контексті практичного розв'язання окресленої проблеми випускова кафедра образотворчого мистецтва Уманського державного педагогічного університету ініціює відкриття нової спеціалізації «Інформатика», яка на підставі аналізу стану і перспектив розвитку мистецької та інформатичної освіти обґрунтовує доцільність цієї спеціалізації та обсягів підготовки фахівців.

Багаторічний досвід підготовки студентів за спеціальністю «образотворче мистецтво», а також спостереження й аналіз ринку праці, спілкування з дійсними та потенційними працедавцями випускників Факультету мистецтв за вказаною спеціальністю свідчать про необхідність розширення фахової спеціалізації при підготовці майбутніх художників-педагогів за рахунок інформатики. Низка чинників зумовлюють таку потребу.

По-перше, у шкільному курсі інформатики учні активно вивчають призначення та можливості графічних редакторів, але більше в технічному, ніж у художньому аспекті. Забезпечити художньо-естетичний складник викладання предмету «Інформатика» в загальноосвітній школі здатний кваліфікований учитель образотворчого мистецтва, який має відповідну спеціалізацію.

По-друге, нині у мережі середніх загальноосвітніх та профільних шкіл відчувається нестача вчителів інформатики, як у міських так і в сільських регіонах. Про це свідчить значна кількість вакансій, якими рясніють сайти мережі «Інтернет». Натомість учитель образотворчого мистецтва не має належного навчального навантаження, оскільки, згідно Державного стандарту середньої ланки освіти, викладання предмету «Образотворче мистецтво» охоплює лише 1 академічну годину на тиждень. Відтак, у сільській школі мінімальний обсяг його навантаження складає лише 3 години (5-7 класи), а в міській, за умови роботи у трьох паралельних класах, – 9 годин. Саме через

це нині зменшується кількість абітурієнтів, охочих здобути цей фах.

Відповідно до чинного освітнього законодавства, учитель образотворчого мистецтва має право на оволодіння додатковою спеціалізацією, у тому числі й інформатикою, з метою забезпечення естетичного розвитку школярів, формування їхньої інформаційної культури та його повного навчального навантаження на займаній посаді.

Попри зазначені фактори доцільності відкриття спеціалізації, планується приділити достатню увагу формуванню художньо-творчої та інформаційної компетентності майбутніх фахівців, що зумовлено конструктивною реакцією системи освіти на соціальне замовлення сучасного інформаційного суспільства. Адже випускник вишу, здобувши фах учителя образотворчого мистецтва та інформатики, отримує оптимальну гарантію спроможності пристосовуватися до радикальних змін на ринку праці, появи нових перспективних напрямів роботи.

Список використаних джерел:

1. Деркач А. А. Психолого-акмеологические основания и средства оптимизации личностно-профессионального развития конкурентоспособного специалиста // А. А. Деркач // Акмеология. – 2012. – № 4 – С. 11-16; 2013. – № 3 – С. 9-17.

2. Никулина М. А. Полипрофессионализм как тенденция развития современной социальной работы [Электронный ресурс] / М. А. Никулина : Режим доступа: <http://elar.urfu.ru/bitstream>.

3. Пачина Н. Н. Акмеориентирование поливариантное профессиональное развитие будущего специалиста в рамках компетентностной парадигмы / Н. Н. Пачина // Личность. Культура. Общество. – 2012. – № 1. – С. 298-304.

4. Пачина Н. Н. Развитие полипрофессиональной компетентности субъекта высшей школы / Н. Н. Пачина // Акмеология. – 2012. – № 2. – С. 49-54.

5. Посохова А. В. Проблема полипрофессионализма в психологии / А. В. Посохова // Власть. – 2015. – № 6. – С. 81-85.